

УДК 332:338.2

DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V38(2023)-14

Мацелюх Н. П., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економічної політики, Державний податковий Університет, м. Ірпінь, Україна

ORCID: 0000-0002-4171-3109

e-mail: nmaceluh@ukr.net

Поснова Т. В., кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної політики, Державний податковий Університет, м. Ірпінь, Україна

ORCID: 0000-0003-2038-7743

e-mail: tatosnova@gmail.com

Політики сталого розвитку міст і регіонів ЄС в умовах децентралізації: теоретико-методологічний аспект²

Анотація. Країни ЄС напрацьовують ефективні стратегії досягнення цілей сталого розвитку на різних рівнях у взаємозв'язку з процесами децентралізації та у межах синергії різних політик. Виклики глобалізації, перед яким постало людство розглядаються в ЄС в контексті створення можливостей на засадах сталого розвитку. Євроінтеграція зосереджена на дуже практичних аспектах формування таких політик держав, які спрямовані на покращення життя населення в містах та регіонах. Метою статті є виявлення концептуальних особливостей, структурованості та методологічних засад забезпечення політик сталого розвитку міст і регіонів ЄС в умовах децентралізації задля побудови успішних практик сталого відновлення та розвитку громад в Україні. У статті досліджено теоретико-методологічні засади політик сталого розвитку міст і регіонів у взаємозв'язку з процесами децентралізації. Розглянуто види, характер, індикатори сталого розвитку та інтегральні показники виміру децентралізації на основі концептуальних засад управління сталим розвитком в країнах ЄС, які мають на меті стимулювання сталого розвитку на глобальному, наднаціональному, національному, регіональному та локальному рівнях у взаємозв'язку зі збалансованими складовими розвитку (економічною, екологічною та соціальною). Обґрунтовано, що ЄС починаючи з ХХ століття сприяє запровадженню політик сталого розвитку, їх виміру, нівелюванню ризиків та забезпечує ефективну вертикальну та горизонтальну взаємодію для забезпечення синергії розвитку. Методологія виміру політик включає індикатори та інтегральні показники, які в процесі розвитку політик вдосконалюються та зазнають змін. Встановлено, що для ефективності досягнення політик сталого розвитку міст і регіонів країн ЄС існують усталені фундаментальні цінності в межах політики згуртованості, партнерства та політики стандартизації, яка є успішною завдяки співпраці ЄС з міжнародними організаціями.

Ключові слова: політика сталого розвитку; індикатори сталого розвитку; розвиток міст; розвиток регіонів; децентралізація.

Nataliia Matseliukh, Doctor of Economics, Professor, The Head of the Department of Economic Policy, State Tax University, Irpin, Ukraine

Tetiana Posnova, PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Economic Policy, State Tax University, Irpin, Ukraine

Policies of Sustainable Development of EU Cities and Regions in Conditions of Decentralization: Theoretical and Methodological Aspect

Abstract. Introduction. EU countries are developing effective strategies for achieving the goals of sustainable development at different levels in connection with the processes of decentralization and within the synergy of different policies. The author is considering the challenges of globalization which humanity can face with in the EU in the context of creating opportunities based on sustainable development.

Purpose. The purpose of the article is developing the conceptual foundations, structuring and methodological foundations of ensuring policies for the sustainable development of EU cities and regions in conditions of decentralization.

Results. It was determined that the sustainable development policy of the EU and EU member states is characterized by vertical levels of implementation of sustainable development policies which are aimed to achieve global, national and subnational (regional and local) development in relation to the processes of political, administrative and fiscal decentralization. Separate integrated policy provides horizontal components of implementation (economic, social, environmental) within the scope of ensuring sustainable development goals (SDGs). The authors consider decentralization processes as legal, administrative and financial basis for the effective implementation of sustainable development policies in the EU. An important synergistic component

¹Стаття надійшла до редакції: 21.04.2023

Received: 21 April 2023

² Дослідження виконане в рамках Грантового проекту №101085764 — EUPSD — ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH

of the implementation of sustainable development policies are regional and local Programs. According to this, institutions of various levels have been created in the EU to consolidate the efforts of governments and states. The EU has created a methodology for calculating integrated indicators of the social, economic and environmental dimensions. On the basis of the methodology is constantly carried out monitoring and evaluation of indicators for achieving operational goals. The EU follows a policy of standardization, which is successful thanks to cooperation with international organizations.

Conclusions. *The viability and modernity of EU sustainable development policies are indisputable because of the issue of achieving the goals of sustainable development is in the field of view of constantly operating conferences and discussion clubs. A feature, which characterizes the sustainable development policies of regions and cities, is reasonable specialization to achieve sustainable development of communities in connection with innovativeness and scientific foundations of development.*

Keywords: *sustainable development policy; sustainable development indicators; urban development; regional development; decentralization.*

JEL Classification: Q01.

Постановка проблеми. Сталий розвиток є важливою політичною ініціативою Європейського Союзу (ЄС). Як найбільший у світі економічний і політичний союз, ЄС завжди прагнув забезпечити послідовне зростання у своїх країнах-членах.

У світі сучасних технологій та геополітичних змін процеси сталого розвитку є невід'ємною складовою децентралізації в ЄС, яка з кожним роком стає все більш актуальною для країн Європейського Союзу. Децентралізація є ключовим фактором у забезпеченні ефективного та демократичного управління на рівнях місцевих громад та регіонів. Саме процеси децентралізації створюють необхідні передумови для реалізації політики сталого розвитку, яка не тільки сприяє соціально-економічному зростанню, але й активно підтримує екологічну стійкість. Запроваджена політика сталого розвитку в ЄС варіюється від ініціатив щодо відновлюваних джерел енергії до стратегій управління відходами, і все це спрямовано на забезпечення балансу між економічним процвітанням і збереженням навколишнього середовища заради майбутніх поколінь європейців. На основі таких підходів, ЄС прагне розробити кращі та ефективніші політики забезпечення сталого розвитку в своїх регіонах на довгі роки. Відтак, такий досвід для України в умовах інтеграції до ЄС вважаємо цінним.

Дослідження питань сталого розвитку є наразі актуальним як для вдосконалення політик сталого розвитку країн Європейського Союзу, так і для сталого відновлення і розвитку України в умовах повномасштабної війни з росією. Проте, умови в яких опинилися міста і регіони України внаслідок зазначених збитків і руйнувань інфраструктури, міграцій людського капіталу, потребують подальшого ретельного вивчення досвіду європейських політик сталого розвитку, їх концептуальних та методологічних онов для імплементації кращих практик у відновлення міст і регіонів України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Стратегії сталого розвитку ЄС перебувають у площині дослідників, серед яких Дж. Меадокрофт, який розглянув особливості, проблеми та рефлексію таких стратегій [1], Р. Стеурер, А. Мартінуззі – їх реалізацію в ЄС [2]. Актуальні проблеми сталого розвитку в довоєнних умовах України розглядали низка вітчизняних дослідників. Так, Є. М. Борщук та А. В. Лисачок акцентували увагу на теоретико-прикладних

засадах формування інвестиційної політики сталого розвитку [3], А. Коваленко зосередив свою увагу на дослідженні окремих цілей сталого розвитку в Україні [4], які є ефективними. М. Р. Подольський, Л. Кульчицька-Жигайло, О. Гвоздевич [5] акцентували свою увагу на Цілі сталого розвитку №7 «Доступна і чиста енергія» як пріоритетній. Це свідчить про те, що в довоєнній Україні існував запит на такі дослідження, оскільки сталий розвиток є парадигмою розвитку сучасного світу, і Україна не стоїть осторонь таких процесів. Умови повномасштабної агресії росії 24 лютого 2022 року, і, в подальшому статус України як члена в кандидати ЄС, тільки посилили інтерес до політик сталого розвитку заради сталого відновлення. Зокрема, свідченням цьому є дослідження європейських аспектів соціально-економічної складової сталого розвитку в умовах війни вітчизняними дослідниками Є. В. Буряк, К. Ю. Редько, А. О. Чорноволом, О. В. Орленко [6]. Проте, для відновлення економіки міст і регіонів України, залишається малодослідженим досвід ЄС щодо політик сталого розвитку в умовах децентралізації.

Формулювання цілей дослідження. Метою статті є розробка концептуальних основ, структурованості та методологічних засад забезпечення політик сталого розвитку міст і регіонів ЄС в умовах децентралізації задля побудови успішних практик сталого відновлення та розвитку громад.

Основні результати дослідження. У 2015 р. Генеральною Асамблеєю ООН було прийнято нині діючі Цілі Сталого Розвитку / Цілі (Sustainable Development Goals / SDGs), які планується досягти до 2030 р. Їх включено до Резолюції ООН під назвою Порядок денний 2030 (Agenda 2030) [7]. Починаючи зі створення Європейського Співтовариства Вугілля і Сталі (1952 р.) та його подальшого розширення до Європейського Економічного Співтовариства (1958 р.), тісна економічна співпраця між провідними країнами Західної Європи сприяла не тільки швидкому економічному зростанню цих країн, а й взаємоузгодженню політик щодо захисту довкілля, розвитку територій та соціального захисту громадян Союзу. Так, базові договори ЄС про Європейський Союз (Маастрихтський договір, 1993 р.) [8] та Лісабонський договір про реформу Європейського Союзу (2009 р.) [9] повною мірою ґрунтуються на

стратегії сталого розвитку як інструменти практичної політики ЄС [10].

Процеси сталого розвитку для цілей дослідження розглянемо у взаємозв'язку з процесами децентралізації в Європейському Союзі (ЄС).

В рамках ЄС децентралізація влади відбувається на кількох рівнях. Найбільше значення з них мають рівень держав-членів та регіональний рівень. Держави-члени мають право приймати свої закони та регулятивні акти, а також займатися своєю внутрішньою політикою.

Однак вони повинні дотримуватися законів ЄС та спільної зовнішньої політики. У той же час деякі регіони в межах країн-членів ЄС також мають значну владу та повноваження. Наприклад, Каталонія в Іспанії або Фландрія в Бельгії мають право на власну мову та культуру, а також на прийняття відповідних рішень у питаннях, що стосуються їхнього регіону.

Процеси загальної децентралізації в ЄС є трьохвимірними і включають політичну, адміністративну і фіскальну децентралізацію (табл.1).

Таблиця 1 Загальна децентралізація ЄС

Напрями децентралізації	Характеристика	Індикатори виміру	Інтегральний показник
Політична децентралізація	Процес передачі владних повноважень від центральних урядів державних депутатів до місцевих органів влади з метою забезпечення більшої демократії та залучення місцевого населення до прийняття рішень, що стосуються їх життя та діяльності.	- правова основа принципу самоврядування; -представництво субнаціональних рівнів на національному рівні; -здатність субнаціональних рівнів впливати на законодавство та політику урядів вищого рівня; -ступінь, до якої субнаціональні рівні встановлюють і підтримують прямі відносини з установами ЄС; - ступінь, до якого місцеві та регіональні аспекти враховуються під час субсидарності.	Рівень політичної децентралізації
Адміністративна децентралізація	Процес передачі повноважень управління від центральних урядів держав-депутатів до регіонів з метою забезпечення більшої відповідальності та повноважень місцевих органів влади у сферах, таких як охорона здоров'я, освіти, соціального захисту, місцевої інфраструктури та інших	-індикатор делегування повноважень субнаціональним органам влади; -індикатор наявності людських ресурсів; -ступінь контролю субнаціональних органів влади.	Рівень адміністративної децентралізації
Фіскальна децентралізація	Процес передачі фінансових повноважень від центральних урядів держав-членів до регіонів або місцевих органів влади. Цей процес означає, що регіони та місцеві органи влади несуть більшу відповідальність та повноваження в галузі збирання та розподілу фінансів.	-коефіцієнт витрат; -коефіцієнт доходу; -автономія доходів.	Рівень фіскальної децентралізації
Загальна децентралізація	Загальні процеси політичної, адміністративної та фіскальної децентралізації	Інтегральний показник: включає політичну, адміністративну та фіскальну децентралізацію.	Рівень загальної децентралізації

Джерело: складено авторами на основі власних досліджень

Кожна складова процесів децентралізації є надзвичайно важливою для реалізації політик сталого розвитку ЄС. Відтак, політична децентралізація в ЄС сприяє зниженню централізованого керівництва та підвищенню самостійності місцевих органів влади у вирішенні місцевих питань. Політична децентралізація в ЄС відбувається через передачу повноважень від центральних урядів до місцевих органів влади, зокрема місцевих рад та регіональних парламентів. Це

може включати передачу повноважень у сферах, таких як місцеві вибори, місцеве самоврядування, соціальний захист, культура, спорт, туризм, охорона навколишнього середовища та інші. Політична децентралізація також забезпечує більшу співпрацю між центральними та місцевими органами влади, а також між вищими рівнями місцевої влади, з метою підвищення ефективності та координації роботи у вирішенні місцевих питань. Це забезпечує кращий

розвиток регіонів, підвищення зайнятості та зменшення міжрегіональної нерівності. Адміністративна децентралізація має на меті підвищення ефективності управління, підвищення відповідності потребам місцевого населення, підвищення якості та доступності послуг та зменшення бюрократії. Це може забезпечити кращий розвиток регіонів, підвищення зайнятості та зменшення міжрегіональної нерівності. Адміністративна децентралізація в ЄС здійснюється через передачу повноважень від центральних урядів до регіонів та місцевих органів влади, а також через створення спеціальних місцевих установ, що забезпечують здійснення повноважень у галузі місцевого самоврядування. Адміністративна децентралізація в ЄС також передбачає забезпечення між місцевими та центральними органами влади та підтримку розвитку місцевих ініціатив та співтовариств. Це допоможе зміцнити демократію та громадянське суспільство, забезпечить більшу гнучкість та адаптацію управління та дозволить місцевим органам влади краще відповідати на виклики та потреби місцевого населення. Фіскальна децентралізація в ЄС вироблена через різні механізми. Один із них - це передача податкових повноважень, яка дозволяє регіонам та місцевим органам влади збирати та розподіляти податки. Це може бути дійсно ефективним через форму податкової автономії, таку як можливість установити місцеві податки, пов'язані з нерухомістю, або інсталювати додаткові ставки на доходи чи додану вартість. Іншим механізмом фіскальної децентралізації є передача фінансових ресурсів від центральних урядів до регіонів та місцевих органів влади у вигляді грантів. Ці гранти надаються для реалізації конкретних функцій, таких як соціальна підтримка, освіта, охорона здоров'я чи економічного розвитку. Фіскальна децентралізація має на меті підвищення ефективності та прозорості управління фінансовими ресурсами, а також забезпечення кращої відповідності потребам

місцевого населення. Також вона сприяє розвитку місцевих економік та стимулює інвестиції в регіони.

У ЄС сталий розвиток є ключовим поняттям, яке охоплює різні галузі та сектори економіки, а також забезпечує баланс між економічним, соціальним та екологічним розвитком. Економічний сталий розвиток передбачає розвиток конкурентоспроможної економіки, яка забезпечує економічне зростання і зменшує нерівності в розвитку країн-членів ЄС і їх регіонів. Зокрема, це досягається за допомогою інвестицій у нові технології, збільшенням інноваційності та створенням нових робочих місць. Соціальний сталий розвиток означає забезпечення високої якості життя та добробуту для всіх теперішніх і майбутніх поколінь громадян. Такого розвитку можливо досягти через забезпечення доступної освіти, освіти протягом життя, охорони здоров'я, соціальної підтримки, а також захисту прав людини. Екологізація сталого розвитку включає збереження та захист довкілля, природних ресурсів та кліматичну нейтральність для майбутніх поколінь. Цього можливо досягти через застосування екологічно чистих технологій, а також запровадження безвідходних технологій та зменшення викидів парникових газів, які сприяють зміні клімату.

Політика сталого розвитку ЄС – це політика щодо досягнення збалансованості складових сталого розвитку в країнах-членах ЄС, яка передбачає визначення стратегічних пріоритетів, завдань, досягнення цілей сталого розвитку, які сприяють соціально-економічному зростанню, досягненню екологічної ефективності та покращенню якості життя теперішніх і майбутніх поколінь.

Стратегічною метою політики сталого розвитку в країнах-членах ЄС є стимулювання сталого розвитку на всіх рівнях: глобальному, наднаціональному, національному, регіональному та локальному (місцевому) (рис.1).

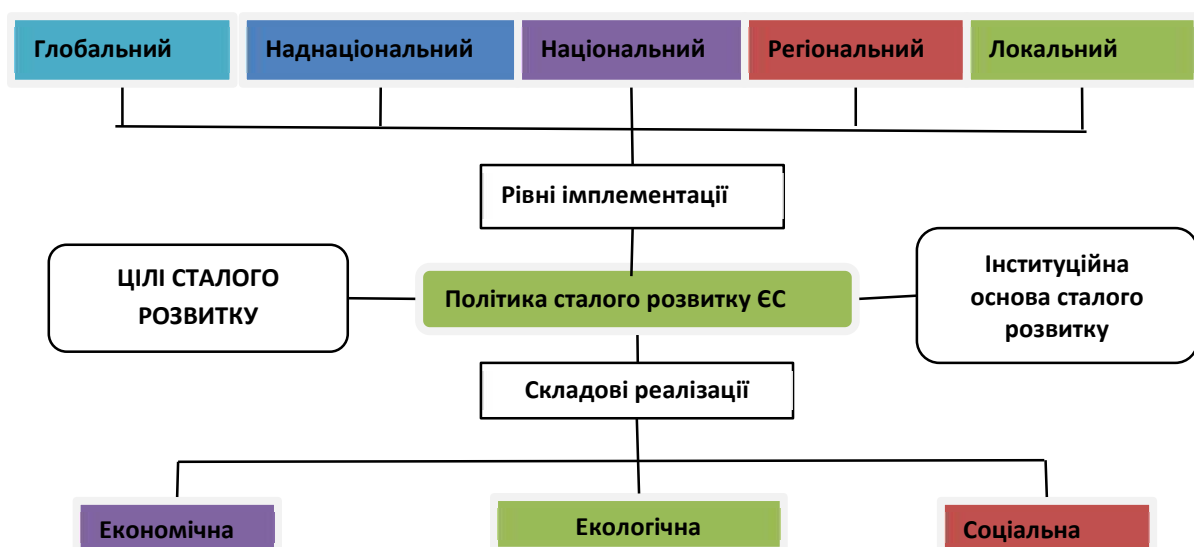

Рисунок 1 – Рівні імплементації та складові реалізації політики сталого розвитку ЄС

Джерело: узагальнено авторами

Суть глобального рівня стимулювання сталого розвитку полягає у рівномірному соціально-економічному розвитку країн-членів ЄС серед світової спільноти, збереженні й відтворенні навколишнього природного середовища; збалансованому розвитку усіх процесів у біосфері. Регуляторна політика такими процесами здійснюється міжнародними організаціями та міждержавними програмними документами.

Наднаціональний рівень – це рівень інституцій ЄС, які формують стратегічні ініціативи розвитку на певні періоди. Європейська Комісія (ЕК) є однією з головних інституцій, очолює групу міжнародних організацій (Організація економічного співробітництва та розвитку – ОЕСР, Світовий банк, Продовольча та сільськогосподарська організація – ФАО, Міжнародна організація праці – МОП та ООН-ХАБІТАТ), які займаються розвитком глобального визначення міст і сільських територій. Всі стратегічні ініціативи довгострокових періодів затверджуються як правило на наднаціональному рівні.

Національний рівень стимулювання сталого розвитку включає стимулювання та досягнення цілей

сталого розвитку окремими країнами, де стратегічне планування та управління здійснюється на рівні урядів держав. Регіональний рівень сталого розвитку характеризується рівновагою між соціальною, економічною, екологічною підсистемами регіону як цілісної системи, управління яким здійснюється на рівні органів державної та регіональної влади. Локальний рівень сталого розвитку охоплює міста, сільські території, райони, що обумовлює розроблення механізму управління сталим розвитком на основі регіональних і місцевих стратегій за участю органів місцевого самоврядування і громад у форматі «влада, бізнес, громада».

ЄС починаючи з ХХ століття докладає зусиль щодо запровадження політик сталого розвитку, їх виміру, нівелювання ризиків та ефективної взаємодії в умовах децентралізації. У підтвердження цього виокремимо окремі періоди розвитку таких політик, де були ухвалені окремі стратегії, та прийняті визначальні ініціативи (табл. 3).

Таблиця 3 Періодизація ініціатив ЄС щодо запровадження стратегій сталого розвитку

Періоди	Визначні ініціативи ЄС та характеристика періоду	Пріоритетні напрями сталого розвитку
1960-1999 рр.	1957 р. - Хартія Конгресу місцевих і регіональних влад Європи (Страсбург); 1983 р.- Європейська хартія регіонального просторового планування (Торремолінська Хартія), 1985 р. - Європейська хартія місцевого самоврядування (Страсбург); 1999 р.- Європейська перспектива просторового розвитку (<u>European Spatial Development Perspective</u> , ESDP). Час створення перших програм та ініціатив ЄС в галузі сталого розвитку.	Створено передумови для запровадження сталого розвитку: впроваджено кілька ключових інструментів фінансування сталого розвитку, таких як Європейський соціальний фонд та Європейський фонд регіонального розвитку; завдяки реформі децентралізації створено умови кожному регіону, місту для сталого розвитку.
2000-2005 рр.	2001 р. - Гетеборзька стратегія сталого розвитку Європи (Гетеборг). Підвищення уваги до екологічної сталості та соціальної справедливості	Прийнято першу стратегію сталого розвитку ЄС у 2001 році з метою «розбудови загальноєвропейських політичних рамок для забезпечення сталого розвитку, тобто з метою задоволення потреб нинішнього покоління без шкоди для можливості майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби».

2006-2010 рр.	2006 рік країни ЄС офіційно затвердили «Оновлену стратегію сталого розвитку ЄС», яка започаткувала процес осучаснення стратегій за трьома основними вимірами сталого розвитку (економічним, соціальним та екологічним). 2007 р.- Лейпцизька хартія сталого розвитку міста (Лейпциг). З'являється стандарт нової політики Європейського міста.	Напрями змін у якості економічного зростання: розумне зростання (інтелектуалізація економічного розвитку, дослідження та інновації); стале зростання (екологізація (грінізація) економічного розвитку, доцільне використання ресурсів); інклюзивне зростання (соціалізація економічного розвитку, підвищення рівня зайнятості населення, досягнення соціальної та територіальної злагоди) Пріоритетні напрями змін, відповідно: зміна клімату та чиста енергетика; транспорт; стале споживання та виробництво; збереження та управління природними ресурсами; охорона здоров'я; соціальне включення, демографія та міграція; глобальна бідність та виклики сталого розвитку.
2010-2018 рр.	2010 р.- схвалена так звана нова європейська стратегія розвитку 10 років — "Європа 2020: стратегія розумного, сталого та інклюзивного зростання". З 2014 року сталий міський розвиток є однією з ключових цілей стратегії регіонального розвитку «Європа 2020: стратегія розумного, стійкого і всеосяжного зростання». Здійснено внесок у досягнення ЦСР через інновації, орієнтовані на місцевість. У 2018 році JRC запускає стратегії розумної спеціалізації: від нових показників і діагностичних підходів, через інклюзивне управління та залучення зацікавлених сторін, до поєднання стратегій, фінансування та бюджетування, узгоджених із цілями сталого розвитку.	- Визначено сім флагманських ініціатив у межах стратегії: «Інноваційний Союз»; «Молодь у русі»; «Цифровий порядок денний для Європи»; «Ефективні ресурси Європи»; «Індустріальна політика ери глобалізації»; «Порядок денний нових компетенцій та робочих місць»; «Європейська платформа подолання бідності». - Запрацювали програми інтегрованого міського розвитку та стратегії керованого міського розвитку. - Ключові меседжі у європейському розвитку міст: «Європа знаходить місто»; «Ренесанс місто»; «Енергоефективність міст»; «Залучення громадян»[Партисипація, залучення], «Місто повинно бути гарним» [будівельна культура]; «Ефективне урядування в місті» [ефективне урядування]; «Еко-місто», екологічно безпечне місто, «Розумне місто».
2019-2021 рр.	-Виклики пандемії COVID-19 -Запроваджено нову стратегію щодо біорізноманіття, яка передбачає охорону 30% території ЄС до 2030 року ЄС зобов'язався досягти кліматичної нейтральності до 2050 року та зменшити викиди парникових газів на 55% до 2030 року порівняно з 1990 роком.	Боротьба з пандемією COVID-19- ризики і можливості Зміцнення зеленого руху та боротьбу зі зміною клімату. Ініціативи зеленого та розумного переходу на шляху до кліматичної нейтральності ЄС.
2022-по тепер. час.	Підтримка ЄС України в умовах загроз військової агресії росії в Україні. 2022 р.-Україна кандидат в члени ЄС.	Підтримка ЄС України на політичній та безпековій арені. Допомога ЗСУ, фінансування та прийом мігрантів .

Джерело: узагальнено авторами

Кожні три роки ЄС публікує звіт про поточний стан економічної, соціальної та територіальної єдності ЄС. Комісія ЄС наразі опублікувала 8-й звіт про згуртованість 9 лютого 2022 року, де зазначено, що у наступні 30 років зростання ЄС буде залежати від зеленого та цифрового переходу. Це принесе нові можливості, але вимагатиме значних структурних змін, які, ймовірно, створить нові регіональні диспропорції [13]. Політика згуртованості є основною інвестиційною політикою ЄС і спрямована на всі регіони Європейського Союзу з метою підтримки створення робочих місць, конкурентоспроможності бізнесу, економічного зростання, сталого розвитку та покращення якості життя громадян. Інвестиції для створення робочих місць і зростання є основною метою політики згуртованості та сприяють досягненню

цілей ДФЕС, пов'язаних з економічною, соціальною та територіальною згуртованістю. Політика згуртованості здійснюється через спеціальні фонди.

Європейський фонд регіонального розвитку (ЄФРР) має на меті допомогти усунути основні регіональні дисбаланси в Союзі через участь у розвитку та структурній адаптації регіонів, розвиток яких відстає, а також у конверсії промислових регіонів, що занепадають [14]. У політиці згуртованості ЄС на 2021-2027 роки існує нова наскрізна ціль 5 «Європа ближче до громадян» може бути використана для підтримки інтегрованих інвестиційних стратегій, орієнтованих на відповідний територіальний масштаб (наприклад, міста, сільські райони, столичні райони та функціональні зони), де люди працюють, живуть і їздять на роботу щодня. Цей механізм було створено з

метою забезпечення ефективного використання фінансування, відповіді на виклики, визначені на певній території, а також інформування та залучення місцевих зацікавлених сторін. Територіальні стратегії також надають можливість нарощувати спроможність та ініціювати дії на місцевому рівні, що сприяють європейській політиці, включаючи зелені та цифрові переходи.

Ефективність політики сталого розвитку ЄС досягається завдяки створеним інституційним передумовам, ефективності стратегічного планування, моніторингу індикаторів, вимірюванню інтегральних показників та динаміці тенденцій задля покращення процесу прийняття управлінських рішень. Результативність досягається завдяки програмно-цільовому підходу і передбачає розумне управління сталим розвитком соціально-економічних систем. Так в межах цілі 11 – сталий розвиток міст і спільнот, в ЄС

відпрацьований єдиний підхід, щодо визначення критеріїв міст та їх порівняння, який включає в основному показники щільності населення та загальної чисельності населення, починаючи з методу, розробленого ЄС та ОЕСР під назвою «Ступінь урбанізації». Цей метод базується на основі карт забудованих територій і щільності населення, отриманих зі супутникових зображень і національних переписів.

Що стосується змін щодо методології оцінювання сталого розвитку в ЄС, то такі методології модернізуються у відповідності до змін базових пріоритетів сталого розвитку ЄС за рахунок розширення індикаторів в межах індексів. Зокрема, нові пріоритетні стратегії сталого розвитку ЄС, які діють, починаючи з 2021 року спонукали до введення додаткових 10 індикаторів щодо вимірювання окремих ЦСР країн і регіонів (табл. 5).

Таблиця 5 **Додаткові показники вимірювання регіонального сталого розвитку ЄС в межах ЦСР (з 2021 року)**

Ціль сталого розвитку	Назва показника
Ціль 1. «Жодної бідності»	1.1. Люди, яким загрожує бідність або соціальна ізоляція; 1.2. Люди, яким загрожує бідність за доходами після соціальних трансфертів; 1.3. Серйозні матеріальні та соціальні деривації; 1.4. Люди, які живуть у домогосподарствах з дуже низькою інтенсивністю праці.
Ціль 3. «Міцне здоров'я та благополуччя»	3.1. Стандартизований рівень смертності від туберкульозу, ВІЛ та гепатиту за типом захворювання; 3.2. Незадоволена потреба в медичному огляді та догляді за статтю.
Ціль 4. «Якісна освіта»	4.1. Особи, які раніше залишили освіту навчання за статтю; 4.2. Рівень вищої освіти за статтю; 4.3. Участь у дошкільній освіті за статтю (діти від 3-хроків); 4.4. Участь дорослих у навчанні за статтю.
Ціль 5. «Гендерна рівність»	5.1. Гендерний розрив у зайнятості;
Ціль 8. «Гідна праця та економічне зростання»	8.1. Молоді люди, які не працюють, не навчаються та не навчаються (за статтю); 8.2. Рівень зайнятості за статтю; 8.3. Рівень тривалого безробіття за статтю.
Ціль 9. «Промисловість, інновації та інфраструктура»	9.1. Валові внутрішні витрати на НДДКР за секторами; 9.2. Персонал R&D за секторами; 9.3. Патентні заявки до Європейського патентного відомства;
Ціль 10. «Зменшення нерівності»	10.1. ВВП на душу населення з урахуванням купівельної спроможності
Ціль 11. «Сталі міста і громади»	11.1. Смертність на дорогах
Ціль 15. «Життя на суші»	15.1. Розрахункова ерозія ґрунту водою
Ціль 16. «Мир, справедливість і міцні інституції»	16.1. Стандартизований рівень смертності внаслідок убивства за статтю

Джерело: узагальнено авторами

Висновки. Зважаючи на вищевикладене, слід зазначити в ЄС сформовано методологічні підходи щодо досягнення цілей сталого розвитку в умовах децентралізації, які спрямовані на синергетичні ефекти впровадження політик сталого розвитку, які реалізуються на різних рівнях, в межах горизонтальних складових та мають систему виміру та моніторингу

цільових показників, яка постійно вдосконалюється у відповідності до інноваційних стратегій сталого розвитку ЄС. Правову, адміністративну і фінансову основу для ефективного запровадження політики сталого розвитку в ЄС формують процеси децентралізації, які є ефективними з 1985 року.

Література:

1. Meadowcroft J., Allan J., Neuman K. Building the environmental state. *Alternatives Journal*, 2007.
2. Reinhard Steurer, Andre Martinuzzi. Towards a new pattern of strategy formation in the public sector: first experiences with national strategies for sustainable development in Europe. 2005. № 23 (3). С. 455–472.
3. Борщук Є. М., Лисачок А. В. Теоретико-прикладні засади формування інвестиційної політики сталого розвитку. *Наукові перспективи*, 2021. № 10 (16). С. 272-282.
4. Коваленко А. Стан і перспективи реалізації Цілей сталого розвитку в Україні. *Економіка природокористування і сталого розвитку*. 2018. № 1–2 (20–21). С. 11-14.
5. Подольський М., Кульчицька-Жигайло Л., Гвоздевич О. Показники енергоефективності в контексті цілей сталого розвитку України. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/logos/article/view/6101> (дата звернення 04.04.2023 р.). DOI: <https://doi.org/10.36074/02.10.2020.v1.05>.
6. Буряк Є. В., Редько К. Ю., Чорновол А. О, Орленко О. В. Соціально-економічні аспекти сталого розвитку України в умовах війни (євроінтеграційні аспекти). *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. URL: <https://nzlubl.org.ua/index.php/journal/article/view/617/568> (дата звернення 04.04.2023).
7. ООН, Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development. 2016.
8. The Treaty of the European Union, Maastricht Treaty, 7th February, 1992. URL: https://www.scribd.com/book/399619504/The-Treaty-of-the-European-Union-Maastricht-Treaty-7th-February-1992?utm_medium=cpc&utm_source (дата звернення 06.04.2023).
9. Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community (ОJ С 306, 17.12.2007); entry into force on 1 December 2009. URL: https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en/FTU_1.1.5.pdf (дата звернення 06.04.2023 р.).
10. Стратегія сталого розвитку: Європейські горизонти: підручник / І. Л. Якименко та ін. К.: НУХТ, 2022. 337 с.
11. Індекс децентралізації. URL: <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/Decentralization-Index.aspx> (дата звернення 06.04.2023).
12. Member States with legislative powers at the sub-national level. URL: <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/All-countries.aspx> (дата звернення 06.04.2023).
13. 8th Cohesion Report: Cohesion in Europe towards 2050. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/information-sources/cohesion-report_en (дата звернення 06.04.2023).
14. The Territorial cohesion. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/what/territorial-cohesion_en (дата звернення 06.04.2023).
15. Нова глобальна платформа, яка допоможе містам стати стійкими та розумними. URL: <http://www.iso.org/iso/ru/news.htm?refid=Ref2042> (дата звернення 06.04.2023).
16. ISO/DTR 37102 Sustainable development and resilience of communitys – Vocabulary. URL: http://www.iso.org/iso/catalogue_detail.htm?csnumber=65739&utm_source=ISO&utm_medium=RSS&utm_campaign=Catalogue (дата звернення 06.04.2023).
17. ISO 37120:2014(en) Сталий розвиток громад – Індикатори міських послуг та якості життя. URL: <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:37120:ed-1:v1:en> (дата звернення 06.04.2023).
18. ISO/DTR 37121 Сталий розвиток у громадах – Інвентаризація та перегляд існуючих показників про сталий розвиток і стійкість у містах. URL: http://www.iso.org/iso/ru/catalogue_detail.htm?csnumber=63790 (дата звернення 06.04.2023).
19. Interreg supporting a smarter Europe. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=fheJueD979g&list=PL0ga7xzPa5G1AiA3DqSDKXI4SQ7bjROMI&index=5> (дата звернення 06.04.2023).
20. Interreg supporting an Europe closer to citizens. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=zOMOS8PienI&list=PL0ga7xzPa5G1AiA3DqSDKXI4SQ7bjROMI&index=9> (дата звернення 06.04.2023).
21. Interreg supporting a more connected Europe. URL: https://www.youtube.com/watch?v=XZAzJ529V_0 (дата звернення 06.04.2023).

References:

1. Meadowcroft, J., Allan, J. & Neuman, K. (2007). Building the environmental state. *Alternatives Journal* [in English].
2. Steurer, R. & Martinuzzi, A. (2005). Towards a new pattern of strategy formation in the public sector: first experiences with national strategies for sustainable development in Europe, 23 (3), 455–472 [in English].
3. Borshchuk, Ye. M. & Lysachok, A. V. (2021). Theoretical and applied principles of the formation of the investment policy of sustainable development. *Naukovi perspektyvy*, 10 (16), 272-282 [in Ukrainian].
4. Kovalenko, A. (2018). Status and prospects of implementation of Sustainable Development Goals in Ukraine. *Ekonomika pryrodokorystuvannya i staloho rozvytku*, 1–2 (20–21), 11-14 [in Ukrainian].
5. Podol's'kyu, M., Kul'chyts'ka-Zhyhaylo, L. & Hvozdevych, O. (2020). Energy efficiency indicators in the context of the goals of sustainable development of Ukraine. DOI: <https://doi.org/10.36074/02.10.2020.v1.05> [in Ukrainian].
6. Buryak, Ye. V., Red'ko K. Yu., Chornovol, A. O. & Orlenko, O. V. (2021). Socio-economic aspects of sustainable development of Ukraine in the conditions of war (European integration aspects). *Naukovi zapysky Lvivs'koho universytetu biznesu ta prava*. Retrieved from <https://nzlubl.org.ua/index.php/journal/article/view/617/568> [in Ukrainian].
7. UN, Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development. 2016. [in English].
8. The Treaty of the European Union, Maastricht Treaty, 7th February (1992). Retrieved from https://www.scribd.com/book/399619504/The-Treaty-of-the-European-Union-Maastricht-Treaty-7th-February-1992?utm_medium=cpc&utm_source [in English].
9. Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community (OJ C 306, 17.12.2007); entry into force on 1 December 2009. Retrieved from https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en/FTU_1.1.5.pdf [in English].
10. Yakymenko, I. L., Petrashko L. P., Dyman', T. M., Salavor, O. M. & Shapovalov, Ye. B. *Strategiya staloho rozvytku: Yevropeiski horyzynty* (2022). K.: NUHT [in Ukrainian].

11. Index of decentralization (2022). Retrieved from <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/Decentralization-Index.aspx> [in English].
12. Member States with legislative powers at the sub-national level (2022). Retrieved from <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/All-countries.aspx> [in English].
13. 8th Cohesion Report: Cohesion in Europe towards 2050 (2022). Retrieved from https://ec.europa.eu/regional_policy/information-sources/cohesion-report_en [in English].
14. The Territorial cohesion (2022). Retrieved from https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/what/territorial-cohesion_en [in English].
15. Nova hlobal'na platforma, yaka dopomozhe mistam stati stiykymy ta rozumnymy (2022). Retrieved from <http://www.iso.org/iso/ru/news.htm?refid=Ref2042> [in Ukrainian].
16. ISO/DTR 37102 Sustainable development and resilience of communities – Vocabulary (2022). Retrieved from http://www.iso.org/iso/catalogue_detail.htm?csnumber=65739&utm_source=ISO&utm_medium=RSS&utm_campaign=Catalogue [in English].
17. ISO 37120:2014(en) Sustainable development of communities - Indicators for city services and quality of life (2014). Retrieved from <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:37120:ed-1:v1:en> [in English].
18. ISO/DTR 37121 Sustainable development in communities - Inventory and review of existing sustainability and resilience indicators in cities (2022). Retrieved from http://www.iso.org/iso/en/catalogue_detail.htm?csnumber=63790 [in English].
19. Interreg supporting a smarter Europe (2022). Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=fheJueD979g&list=PLOga7xzPa5G1AiA3DqSDKXI4SQ7bjROMI&index=5> [in English].
20. Interreg supporting an Europe closer to citizens (2022). Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=zOMOS8PienI&list=PLOga7xzPa5G1AiA3DqSDKXI4SQ7bjROMI&index=9> [in English].
21. Interreg supporting a more connected Europe (2022). Retrieved from https://www.youtube.com/watch?v=XZAzJ529V_0 [in English].

Ця робота ліцензована Creative Commons Attribution 4.0 International License